

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА АКТИВНОЇ ОБОРОНИ

УДК 623

О.С. Марченко,
кандидат технічних наук

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ОВС НОВИХ ЗАСОБІВ НЕЛЕТАЛЬНОЇ ДІЇ

У статті розглянуто перспективи підвищення рівня ефективності виконання службових обов'язків працівниками підрозділів органів внутрішніх справ за рахунок використання нових спеціальних засобів нелетальної дії, створених на основі різноманітних фізичних явищ.

Ключові слова: підрозділи ОВС, вплив на організм людини, характер впливу, органи слуху, фізичні явища, спеціальні засоби нелетальної дії, тактико-технічні характеристики, акустичні установки, мікрохвильова зброя, звук, потужність звуку, частота звуку, інфразвук.

В статье рассмотрены перспективы повышения уровня эффективности выполнения служебных обязанностей работниками подразделений органов внутренних дел за счет использования новых специальных средств нелетального действия, созданных на основе различных физических явлений.

Ключевые слова: подразделения ОВД, влияние на организм человека, характер воздействия, органы слуха, физические явления, специальные средства нелетального действия, тактико-технические характеристики, акустические установки, микроволновое оружие, звук, мощность звука, частота звука, инфразвук.

Paper considers the prospects for the improvement of the performance of official duties staff departments of the Ministry of Internal Affairs through the use of non-lethal means new special actions are based on various physical phenomena.

Keywords: subdivisions of internal affairs, impact on the human body, the impact, hearing, physical phenomena, special means of non-lethal action, performance characteristics, acoustic setting, microwave weapons, sound, sound power, sound frequency, infrasound.

Забезпечення працівників підрозділів Міністерства внутрішніх справ та інших правоохоронних органів України сучасними технічними засобами є важливою складовою забезпечення ефективного виконання ними своїх службових обов'язків. Саме тому одним із пріоритетних напрямів діяльності Державного науково-дослідного інституту МВС України є проведення науково-дослідних та дослідно-

конструкторських робіт (далі – НДДКР) зі створення засобів активної оборони, у тому числі зброї нелетальної дії. Слід зазначити, що на сьогодні на озброєнні підрозділів ОВС перебуває велика кількість різноманітних нелетальних засобів, дія яких базується на використанні різних фізичних та хімічних явищ, а саме:

- травматична дія (палиці та патрони, споряджені еластичними елементами, тощо);
- електрошокові пристрої;
- засоби, споряджені речовинами сльозоточивої та подразнювальної дії;
- світлозвукові пристрої.

Перелічені засоби використовуються для припинення протиправних дій окремими особами, групами осіб та при масових порушеннях громадського порядку.

Розробка спеціальних засобів, призначених для запобігання та припинення масових порушень громадського порядку, останнім часом набуває дедалі більшої актуальності. Це пояснюється тим, що технічний розвиток відчутно впливає на перебіг суспільних процесів. Особливо це стосується інформаційно-комунікаційних технологій, позитивною стороною яких є забезпечення вільного доступу кожної особи до різноманітної інформації. З іншого боку, ці технології використовуються для впливу на свідомість людини та формування її світогляду представниками злочинного світу у сфері антигромадських дій та організації масових заворушень, характер яких набуває дедалі агресивніших ознак. За таких умов діяльність працівників ОВС стає більш складною і потребує зростаючих зусиль для забезпечення законності та правопорядку.

Тому використання особовим складом у практичній діяльності технічних засобів, які були ефективними і достатніми, так би мовити, вчора, нині не забезпечує досягнення бажаного ефекту: водяні брандспойти, сльозоточивий газ та гумові кийки не обумовлюють достатнього результативного впливу підрозділів ОВС на натовп, який стає більш організованим та технічно оснащеним.

Застосування бойової зброї для припинення масових порушень громадського порядку неприпустиме, оскільки може призвести до вкрай негативних наслідків. Тому необхідно вдосконалювати наявні та відшукувати нові не смертельні методи приведення до адекватного стану як окремих громадян, так і значних скупчень людей.

Як уже зазначалося вище, наявні на озброєнні спеціальні засоби не завжди забезпечують досягнення очікуваного ефекту. Тому питання створення більш ефективних засобів є актуальним. Одним із шляхів може бути покладення в основу принципу дії таких спецзасобів різних фізичних явищ, зокрема, мікрохвильового електромагнітного випромінювання або потужних джерел звуку, певний досвід використання яких як зброї нелетальної дії набуто підрозділами правоохоронних органів зарубіжних країн.

Варто зазначити, що зброю нелетальної дії, яка впливає на організм людини за допомогою мікрохвильового електромагнітного випромінювання або звукових коливань, створили в США, Великій Британії, Австралії, Швеції, Росії. Необхідність створення таких спеціальних засобів обумовлена низкою факторів, а саме: необхідністю ефективного припинення протиправних дій (відразу після застосування спеціального засобу), які становлять масовий характер (за участю іноді

тисяч людей), без завдання шкоди життю і здоров'ю громадян; участю правоохоронних органів України у спільних із закордонними колегами миротворчих заходах тощо. При цьому питання безпечності цих засобів за важливістю є чи не найголовнішим. Наприклад, американські військові, ґрунтуючись на результатах проведених ними лабораторних і польових випробувань, стверджують, що установка ADS (принцип роботи якої ґрунтується на виробленні електромагнітних коливань в діапазоні міліметрових хвиль) є нелетальною зброєю, яка не становить радіаційного ризику і не призводить до ураження людей.

Розглянемо спочатку, чим є за своєю суттю спеціальні засоби. Саме поняття “спеціальні засоби” вперше стало використовуватись у відомчих нормативних актах МВС СРСР, прийнятих у 1960-х роках, під яким спочатку розумілися технічні засоби, що містять хімічні речовини (наприклад, хлорацетофенон) подразнювальної дії. Це вибухові пакети типу “Черемуха-1”, аерозольні упаковки типу “Черемуха-10” тощо. Інші ж засоби (наручники, гумові палиці тощо) під поняття “спеціальні засоби” не підпадали.

Законодавче закріплення зазначений термін отримав у другій половині 1980-х років, коли Президія Верховної Ради СРСР 28 липня 1988 року прийняла Указ “Про внесення змін у деякі законодавчі акти СРСР”. Цим нормативним актом стаття 7 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 8 червня 1973 року “Про основні обов’язки і права радянської міліції з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю” була доповнена пунктом “п”, яким працівникам міліції надавалося право у виняткових випадках для припинення масових безладь, групових порушень громадського порядку й інших антигромадських дій застосовувати *спеціальні засоби*.

Згодом воно знайшло своє відображення в Законі СРСР “Про радянську міліцію”. Так, відповідно до статті 14 зазначеного Закону, працівники міліції мають право “застосовувати наручники, гумові кийки, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відчинення приміщень та примусового зупинення транспорту, водомети, інші *спеціальні засоби* (...), а також використовувати бронемашини та інші транспортні засоби” [3].

Законом України “Про міліцію” також застосовується таке поняття, як використання спеціальних засобів. Так, “міліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених цим Законом. Застосуванню сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини. Без попередження фізична сила, спеціальні засоби і зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю громадян чи працівників міліції” (ст. 12 Закону України “Про міліцію”) [1].

Питання, пов’язані із застосуванням сили правоохоронними органами, на сьогодні набувають особливої актуальності. Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку, прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками від 7 вересня 1990 року (далі – Основні принципи застосування сили), рекомендують використовувати *зброю несмертельної дії* в більшості випадків, у яких можливо обійтись без застосування звичайної зброї.

Поняття “несмертельна зброя” включає в себе значну кількість виробів, які застосовуються правоохоронними органами для забезпечення правопорядку,

громадської безпеки та боротьби зі злочинністю, а також можуть застосовуватись громадянами для самозахисту. Крім того, в Основних принципах застосування сили розглядається також застосування спеціального захисного спорядження та засобів обмеження волі [2]. Вони утворюють, у своїй сукупності, поняття “спеціальні засоби”.

Так, згідно з пунктом 2 цих Основних принципів застосування сили, “уряди та правоохоронні органи повинні розробляти якомога ширший арсенал засобів та забезпечувати посадових осіб з підтримання правопорядку різними видами озброєння та боєприпасів, що дозволяють диференційовано застосовувати силу та вогнепальну зброю. До їх числа входить розробка несмертельних, проте нейтралізуючих видів зброї, що застосовуються в конкретних ситуаціях, з метою зменшення сфери застосування засобів, здатних призвести до поранення чи смерті. З цією метою необхідно також оснащувати посадових осіб, що відповідають за підтримання правопорядку, для їх самозахисту таким спорядженням як щити, каски, куленепробивні транспортні засоби для зменшення необхідності застосування будь-якого виду зброї” [2].

З розвитком міжнародного гуманітарного права, міжнародних стандартів прав людини домінуючим під час застосування сили є застосування несмертельних видів озброєння над звичайними (смертельними) видами.

З огляду на це, захист громадян і суспільства від злочинних посягань на їхні права, законні інтереси та майно з боку злочинців сьогодні немислимий без широкого та активного використання в діяльності органів внутрішніх справ досягнень сучасної науки і техніки, нових технологій.

Оскільки несмертельна зброя як різновид озброєння є досить новим видом і застосовується нарівні зі смертельною зброєю, її застосування в умовах поширення та розвитку принципу гуманності повинно здійснюватися з дотриманням ряду обмежень і заборон, що висуваються до цих засобів, які виходять з тактико-технічних характеристик і обставин, при яких вони можуть застосовуватись. Тому на сьогодні потребують детального дослідження питання, пов'язані із застосуванням спеціальних засобів, адміністративно-правовий режим їх обігу [3].

На сьогодні в Україні розмежування спеціальних засобів забезпечення громадського порядку на правовому рівні визначене у Правилах застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затверджених Постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 року № 49. Так, спеціальними засобами, що застосовуються при охороні громадського порядку, є:

а) засоби індивідуального захисту:

- шоломи (сталеві армійські, “Сфера”, каска захисна пластмасова);
- бронежилети;
- протиударні та броньові щити;

б) засоби активної оборони:

- гумові кийки;
- кийки пластикові типу “тонфа”;
- наручники;
- електрошокові пристрої;

– патрони і пристрої для їх відстрілу вітчизняного виробництва, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;

– ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами (“Черемуха-1”, “Черемуха-4”, “Черемуха-5”, “Черемуха-6”, “Черемуха-7”, “Черемуха-10”, “Черемуха-12”, “Сирень-1”, “Сирень-2”, “Сирень-3”);

– балончики, патрони, гранати та інші спецзасоби з препаратами сльозоточивої та дратівної дії на основі природних капсаїциноїдів, морфоліду пеларгонової кислоти (МПК), ортохлорбензальмалонітрилу (CS) і речовини АЛГОГЕН;

в) засоби забезпечення спеціальних операцій:

– ранцеві апарати “Облако”;

– світлошумова граната “Заря” та світлошумовий пристрій “Пламя”;

– патрони з гумовою кулею “Волна-Р”;

– водомети;

– бронемашини та інші транспортні засоби;

– пристрій для примусової зупинки автотранспорту “Еж-М”;

г) пристрої для відкриття приміщень, захоплених правопорушниками:

– малогабаритні підривні пристрої “Ключ”, “Імпульс” [4].

Спеціальні засоби забезпечення громадського порядку є специфічним поняттям. Воно об’єднує в собі різні вироби, особливістю яких є їх конструктивність. А тому розмаїття конструкцій породжує необхідність їх розподілу. Класифікація завжди умовна й відносна, оскільки з розвитком знань про досліджуваний об’єкт завжди відбувається його удосконалення, а також внесення змін до відповідних нормативно-правових документів.

Повертаючись до об’єкта та предмета нашого дослідження, а також проаналізувавши весь перелік спеціальних засобів, передбачених вітчизняним та міжнародним законодавством, робимо такі висновки:

– створення нових видів спеціальних засобів не смертельної (нелетальної) дії на основі мікрохвильового та акустичного впливу не суперечить жодним, як вітчизняним, так і міжнародним нормативно-правовим, актам;

– ефективність одночасного впливу на велику кількість людей та незавдання надмірної шкоди їх життю і здоров’ю в разі застосування спеціальних засобів надають цим дослідженням актуальності та перспективності;

– у разі створення нових видів спеціальних засобів на основі мікрохвильового та акустичного впливу необхідне внесення змін до Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затверджених Постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 року № 49.

Розглянемо детальніше основні аспекти використання мікрохвильового електромагнітного випромінювання або звукових коливань у конструкціях спеціальних засобів.

Почнемо з надвисокочастотних (НВЧ) комплексів, створених у Сполучених Штатах Америки. НВЧ-комплекс – установка Active Denial System (ADS) – це один з декількох видів нелетальної зброї, розроблених у рамках програми “Зброя керованих ефектів” Сполученими Штатами Америки, що становить установку, яка випромінює електромагнітні коливання в діапазоні міліметрових хвиль з частотою близько 94 ГГц, котра спричиняє короткочасний шоківий вплив на людей. Принцип дії заснований на тому, що при потраплянні променя в людину 83 % енергії цього випромінювання поглинається верхнім шаром шкіри. Ефект, вироблений цим променем, називають “негайна і високомотивована поведінка порятунку”. Розробники назвали це “Goodbye effect” (англ. *ефект “до побачення”*).

Пентагон провів випробування установки ADS на добровольцях (військово-службовцях і резервістах), які при опроміненні відчували больовий шок і рефлекторне прагнення негайно втекти із зони ураження. Близько 10 тис. проведених випробувань показали, що больовий поріг досягався протягом 3 секунд опромінення, а після 5 секунд біль ставав нестерпним. Під час проведення такої кількості випробувань зафіксовано лише 6 випадків, коли випробовувані одержували слабкі опіки у вигляді почервоніння і здуття шкіри, і лише в одному випадку – опік другого ступеня.

Американські військові, ґрунтуючись на результатах проведених ними лабораторних і польових випробувань, стверджують, що установка ADS є нелетальною зброєю, яка не становить радіаційного ризику і в більшості випадків не призводить до незворотного ураження людей. У свою чергу, критики нового зброї попереджають про можливість непередбачуваних і на сьогодні ще невідомих наслідків НВЧ-опромінення, наприклад, виходячи з того, що в усіх добровольців були вилучені металеві предмети, які під дією мікрохвильового випромінювання нагріваються до значно вищих температур ніж біологічні тканини (варто лише пригадати заборону поміщати в мікрохвильові печі металевий посуд).

Експериментальний комплекс ADS пройшов випробування, отримав найменування System 1, встановлений на шасі автомобіля Hummer і оснащений антенною системою, здатною формувати промінь діаметром 2 метри, ефективна дальність дії якого складає 500 метрів. Також можлива установка малогабаритного НВЧ-комплексу на шасі БТР Страйкер та на повітряні і морські платформи. Більш потужний комплекс ADS планується встановити на борту спецлітака AC-130.

У ході випробувань були випробувані різні тактичні прийоми використання НВЧ-комплексу ADS в бойових операціях для підтримки наступу, придушення вогневих точок і зриву контратак. Проте основне його призначення – це дистанційний розгін вороже налаштованого натовпу і видалення цивільних осіб від контрольованих об'єктів.

Залишається відкритим питання про засоби захисту від ADS. Випромінювання цієї довжини хвилі швидко поглинається водовмісними матеріалами і навіть у польових умовах можна виготовити ефективні засоби захисту.

Вперше існування програми ADS було відкрито для преси у 2001 році, але подробиці залишалися засекреченими.

У жовтні 2001 року на авіабазі Кіртланд було проведено перші випробування мікрохвильової зброї на людях. Група добровольців перевірила на собі дію потужного електромагнітного імпульсу, який уражав випромінюванням із частотою 95 ГГц. Ефект був приголомшливий. Під дією високочастотного поля в клітинах шкіри починала закипати вода, шкірний покрив розігрівався до 45–50 градусів і людина зазнавала нестерпного болю. У такому стані вона має тільки одне бажання – якнайшвидше покинути зону дії мікрохвильового випромінювання. Після виходу за межі променя біль припиняється. Пошкоджень і опіків шкіри не залишається.

В 2005 році була виготовлена мікрохвильова гармата “Шериф” для розгону натовпу. Її тактико-технічні характеристики втаємничені, але відомо, що як випромінювач використовується параболічна антена типу супутникової діаметром до двох метрів. Довжина хвилі – 3 міліметри. Дальність дії – 1 тисяча метрів.

У необхідності такої зброї Пентагон упевнився після проведення миротворчої операції в Сомалі в 1992–1993 роках. Тоді американцям довелося мати справу з натовпами беззбройних, але агресивно налаштованих людей. Під прикриттям натовпу нападали терористи, водночас гинуло багато цивільних осіб. На розробку мікрохвильової гармати для розгону натовпу, за даними Пентагону, знадобилося 10 років і 40 млн дол.

Так само мікрохвильові гармати передбачається розмістити на кораблях ВМС США для захисту від терористів. Після підриву 1990 року в Єменському порту есмінця “Коул” стала очевидною необхідність мати на суднах засоби, здатні зупинити катери і човни, що наближаються. Водночас не можна завдавати шкоди людям, котрі перебувають там, оскільки найчастіше вони наближаються з цікавості та інших причин, які не мають нічого спільного з тероризмом. Мікрохвильова зброя примусить їх відійти на безпечну відстань.

Іншим видом нелетального впливу на організм може бути застосування так званої акустичної зброї, яка уражує супротивника силою звуку, точніше впливом звукових коливань повітря на організм людини. Мати ефективну акустичну зброю – мрія уряду будь-якої держави. Сьогодні це вже не фантастика, а реальність. Щоправда, ефективність зразків акустичної зброї поки що низька.

Чому саме акустичну зброю бажають мати будь-які правоохоронні органи країн світу? Тому що захисту від звуку практично не існує. Це добре розуміє той, хто хоч раз бачив зліт на форсажі потужного військового літака. Рев двигуна чути на кількакілометровій відстані, а за достатньо близької відстані звук сприймається як тиск на шкіру і вібрація, а досить часто виникають больові відчуття.

Однак у потужного звуку, крім фізико-механічного впливу на організм людини, є здатність впливати й на психіку людини. Адже потужний звук на деяких частотах може викликати галюцинації, прискорене серцебиття, моторошний страх і паніку. Такий вплив за збігом обставин (незадовільний стан здоров'я, втома тощо) може позбавити людину життя, викликавши зупинку серця. Саме з огляду на ці особливості й було створено акустичну зброю з обмеженнями параметрів, що забезпечує її не смертність (нелетальність). Вдосконалення конструкції акустичної зброї також дозволило максимально знизити ймовірність ураження тих, хто застосовує цю зброю.

Так, у США було створено декілька модифікацій установок акустичної зброї. Деякі установки могли розташовуватися на джипах, інші встановлювалися на кораблях для захисту від піратів. Ізраїль використовував цю зброю для розгону демонстрантів. Спроби створення акустичного пристрою у вигляді пістолета не дали позитивних результатів, тому що не вдалося забезпечити відсутність впливу звуку і на того, хто намагався його застосувати.

Акустична зброя є зброєю не смертної дії, однак, при неправильному застосуванні, так само як і мікрохвильова, може призвести до смерті. Тому в США були досить масштабні акції протесту проти застосування цього типу зброї. Взагалі акустична зброя є практично ідеальною для розгону натовпу із практично будь-якою кількістю людей. Підрозділи поліції, які володіють декількома одиницями мобільної акустичної зброї, можуть ефективно тримати під контролем досить великий район населеного пункту [6].

Як і будь-якому виду інноваційної зброї, акустичній зброї притаманні недоліки, а саме: застосування акустичної зброї однаковою мірою впливає на

психіку як людей із натовпу, так і працівників спецпідрозділів. Це пояснюється тим, що звукові хвилі в міських умовах відбивалися від будівель. Тому розробниками було вжито ряд заходів щодо забезпечення направлено розповсюдження звукових хвиль. Проте найбільш ефективним застосування акустичних пристроїв убачається на відкритих територіях. Саме тому установку Long Range Acoustic Device (LRAD) розроблено США в 2000 році для захисту надводних кораблів від терористів, піратів, а також для розгону несанкціонованих демонстрацій. Завдяки тому, що в морі або на відкритій місцевості практично немає відбиваючих перешкод, установка повністю безпечна для команди корабля та працівників поліції. LRAD в принципі створює жахливий гуркіт на низьких частотах з рівнем до 150 dB. А гуркіт двигунів реактивного літака дорівнює всього 120 dB.

Уперше було успішно застосовано акустичний пристрій LRAD наприкінці 2005 року, коли сомалійські піратські катери вчинили спробу нападу на круїз-лайнер “Seabourn Spirit”, але за спроби потрапити на борт почали кидати своє озброєння і вільними руками закривали вуха від жахливого болю, який незрозуміло звідки взявся.

Для створення надводного LRAD були використані розробки компанії “American Technology Corporation”.

Компанія виробляє пристрої з такими технічними характеристиками:

- мобільні блоки LRAD із рівнем звукового тиску до 130 dB, які встановлюються на БТР і джипи.
- ручні LRAD, які за конструкцією нагадують мегафон і забезпечують рівень звуку до 120 dB.

Останні безпечно застосовувати навіть у міських умовах завдяки швидкому розсіюванню акустичної енергії на відстані 20–30 метрів. Відбитий від стін звук, який може вплинути на працівників поліції, матиме недостатню потужність для забезпечення на них негативного впливу [7].

Розглянемо детальніше мобільну версію акустичної зброї, використовуваної поліцейськими підрозділами США.

Виходячи з вагових та габаритних характеристик, ці знаряддя можуть бути встановлені на будь-яку автотранспортну техніку і не тільки.

Поліцією США ці знаряддя були використані не більше десяти разів для розгону несанкціонованих демонстрацій.

Хоча акустичне знаряддя і є нібито “гуманним”, але все одно після його застосування США прокотилися хвилі протестів проти використання такої зброї поліцією. Адже вплив пристрою LRAD на організм людини за неправильного застосування може спричиняти смерть. Втім, це однаковою мірою стосується всіх засобів нелетальної дії, принцип дії яких забезпечується лише суворим дотриманням правил та інструкцій застосування кожного виду спеціального засобу.

Основні характеристики мобільного пристрою LRAD Sound Cannon (рис. 1):

- маса – 20 кілограмів;
- діаметр – 83 сантиметри;
- сектор поширення звукової хвилі – до 30 градусів;
- потужність може досягати (LRAD 2000X) – до 162 dB;
- чутність досягає 9 кілометрів;
- зона дії приблизно 100 метрів, в форсрежимах – до 300 метрів;
- зона критичних уражень органів – до 15 метрів [7].

Рис. 1. Пристрій LRAD Sound Cannon, встановлений на джипі Hummer

За результатами аналізу наведеної вище інформації про нові види заобів нелетальної дії можна зробити такі висновки:

- використання нових інноваційних видів спецзасобів нелетальної дії, створених на основі викладених у цій статті фізичних явищ, а саме мікрохвильового та акустичного впливу на організм людини, можуть бути досить ефективними в разі їх застосування, яке характеризується негайним припиненням протиправних дій, які вчинюються великою кількістю людей;

- з урахуванням різних особливостей впливу на організм людини дослідження необхідно проводити ґрунтовно та окремо за кожним із напрямів (мікрохвильовий та звуковий вплив) окремо;

- чи не найважливішу частку в обсязі цих робіт повинні становити медико-біологічні дослідження працівниками уповноважених установ Міністерства охорони здоров'я як самого процесу впливу на організм людини мікрохвильового випромінювання та акустичних коливань, так і наслідків цього впливу, а також встановлення його безпечних меж;

- лише після проведення комплексу медико-біологічних досліджень та встановлення допустимих рівнів впливу на організм такі спеціальні засоби мають перспективу використання як при проведенні спеціальних операцій правоохоронними органами, так і при проведенні миротворчих місій військовослужбовцями та іншими відомствами з підтримання правопорядку;

– у разі створення задля прийняття на оснащення підрозділів правоохоронних органів нових видів спеціальних засобів, дія яких ґрунтується на використанні фізичних явищ, слід розглянути можливість застосування цих спеціальних засобів працівниками міліції та інших правоохоронних органів, яку слід законодавчо закріпити шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових документів, які будуть чинними на той час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 року № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20.
2. Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку, прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН по попередженню злочинності та поводженню з правопорушниками від 7 вересня 1990 року.
3. Мовчан М.А. Адміністративно-правові засади обігу спеціальних засобів забезпечення громадського порядку в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.А. Мовчан. – К. : ДНДІ, 2013. – 213 с.
4. Постанова Ради Міністрів Української РСР : від 27 лютого 1991 р. № 49.
5. Максим Тихонов за матеріалами Інтернет-видань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravda.ru, www.airpower.maxwell.af.mil.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alexsnews.com/ploxoie/2012/01/akusticheskoe-oruzhie/> April 2, 2013.
7. Акустическое оружие. Акустическая природа жизни / 15.02.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.physicum.narod.ru>.

Отримано 29.08.2014

Рецензент Рибальський О.В., доктор технічних наук, професор.